

Minister voor Klimaat en Energie
Dhr. Drs. R.A.A. Jetten
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

Gasunie Transport Services B.V.
Postbus 181
9700 AD Groningen
Concourslaan 17
T (050) 521 22 55
E info@gastransport.nl
Handelsregister Groningen 02084889
www.gasunietransportservices.com

Datum
20 februari 2023

Doorkiesnummer
+31 50 521 2752

Ons kenmerk
L 23.0095

Uw kenmerk

Onderwerp
Bijdrage van additionele LNG-import aan een gezonde
vraag-aanbod-volume balans

Excellentie,

Sinds afgelopen zomer wordt er geen Russisch gas meer naar Noordwest-Europa geëxporteerd. Dit heeft fundamentele wijzigingen in de gasmarkt tot gevolg gehad en heeft implicaties voor de leveringszekerheid en de gasprijzen. Het wegvallen van de Russische gasstromen is opgevangen door aanvullende leveringen van vloeibaar aardgas (LNG) en significante vraagreductie en -destructie, hoofdzakelijk het gevolg van hoge gasprijzen waaronder veel huishoudens en bedrijven te lijden hebben.

U heeft Gasunie Transport Services (GTS) gevraagd om inzichten te delen met betrekking tot de vraag *"Welke uitbreiding van LNG-aanbod moet EZK als uitgangspunt nemen teneinde een gezonde vraag-aanbod-volume balans in de Nederlandse gasmarkt te bereiken in de meest aannemelijke toekomstscenario's?"*

In overleg met uw organisatie hebben wij een gezonde vraag-aanbod-volume balans gedefinieerd als de situatie waarbij de vraag zich herstelt tot het niveau zoals geprognoseerd in de Klimaat- en Energieverkenning 2022 (KEV)¹. Momenteel is de gasvraag ongeveer 20% lager dan in de jaren 2019 tot 2021. Het KEV gaat voor de toekomst uit van een reductie van ongeveer 10% ten opzichte van deze periode. Dit niveau kan momenteel niet bereikt worden, omdat er sprake is van schaarste in het aanbod van gas. Door het verhogen van de import van LNG kan het aanbod van gas vergroot worden waardoor er vraagherstel kan plaatsvinden.

Analyse

GTS heeft voor de advisering over de benodigde Groningencapaciteiten en -volumes ten behoeve van leveringszekerheid voor gasjaar 2023/2024² een aantal scenario's berekend. Voor de beantwoording van deze specifieke vraag over het benodigde LNG-aanbod gebruiken wij hetzelfde model en de ontwikkelde scenario's. In het model wordt rekening gehouden met de binnenlandse markt en import en export naar de ons omringende landen. Voor nadere informatie over het model, de uitgangspunten en een uitgebreide lijst van onzekerheden verwijzen wij naar ons advies van 31 januari jongstleden.

¹ <https://www.pbl.nl/publicaties/klimaat-en-energieverkenning-2022>

² Op te vragen onder <https://www.gasunietransportservices.nl/gasmarkt/marktontwikkelingen/advies-winning-groningen-veld>

Gasunie Transport Services B.V.

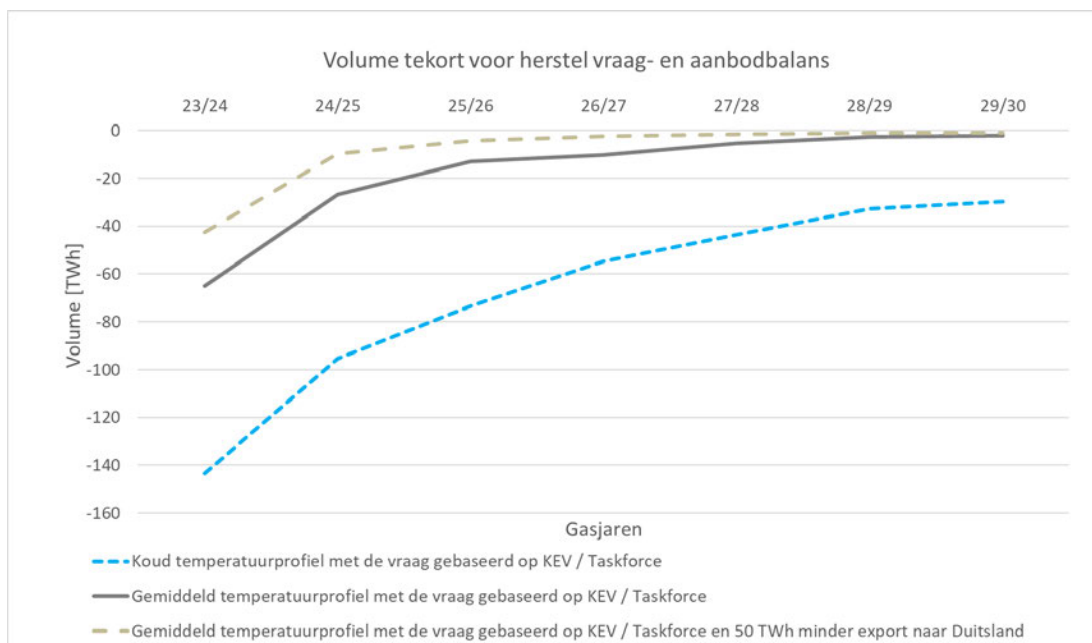
Datum: 20 februari 2023

Ons kenmerk: L 23.0095

Onderwerp: Bijdrage van additionele LNG-import aan een gezonde vraag-aanbod-volumebalans

Een belangrijke kanttekening bij gebruik van de scenario's die voor de advisering over de nodige Groningenproductie zijn ontwikkeld, is dat deze als uitgangspunt hebben dat de inzet van Groningen geminimaliseerd dient te worden. Daarom wordt verondersteld dat de beschikbare bronnen, zoals de Nederlandse LNG-terminals en import, maximaal ingezet worden³. Het resultaat van de analyse geeft daarmee een minimum aan. Om concurrentie tussen aanbieders mogelijk te maken is capaciteit boven dit minimum nodig.

Het resultaat van de analyse is in onderstaande grafiek te zien. Om tot een gezonde vraag-aanbodbalans voor het gasvolume in Nederland te komen is, op basis van de in het KEV geprognosticeerde vraag en een gemiddeld jaar (qua temperatuur), 65 TWh additioneel aanbod nodig in gasjaar 2023/2024 ten opzichte van het scenario zoals verondersteld in de advisering voor de leveringszekerheid met maximale inzet van de bestaande bronnen³. Het tekort aan aanbod neemt vervolgens af, voornamelijk vanwege de verminderde export van laagcalorisch gas naar het buitenland (zie bijlage 3)⁴ tot het niveau van circa 10 TWh vanaf 2026 (zie grijze doorgetrokken lijn onderstaande grafiek). Om in een koud jaar een gezonde vraag-aanbodbalans te bereiken zou een aanvullend volume van circa 140 TWh in gasjaar 2023/2024 nodig zijn. In gasjaar 2029/2030 is er in koude omstandigheden nog steeds sprake van een tekort van circa 30 TWh (zie lichtblauwe lijn onderstaande grafiek). In de analyse is geen volume uit het Groningenveld meegenomen⁵.

Figuur 1 Benodigd aanvullend volume om de vraag-aanbodbalans (cf. KEV) mogelijk te maken bij maximale benutting van de huidige aanbodcapaciteit (exclusief minimum flow Groningen)

³ Volledige benutting op basis van technische capaciteit, dan wel op basis van beschikbaar volume voor Nederland.

⁴ Hierbij dient opgemerkt te worden dat de totale vraag in Noordwest-Europa niet lager wordt door ombouw van L-gas naar H-gas. Er vindt enkel een verschuiving tussen de gaskwaliteiten plaats. De levering van H-gas kan echter wel via andere routes, buiten Nederland om, plaatsvinden. L-gas daarentegen zal altijd via Nederland geleverd moeten worden.

⁵ Het GTS-advies voor gasjaar 2023/2024 stelt dat het vanuit leveringszekerheidsoogpunt nodig is om de volledige Groningencapaciteit beschikbaar te houden. Het op de waakvlam houden (c.q. op minimum flow laten produceren) van de volledige Groningencapaciteit resulteert in 31 TWh productie. Het aanvullend volume dat nodig is om de vraag-aanbod-balans volgens het KEV in een jaar met gemiddelde temperaturen te bereiken is daarmee 34 TWh (65 TWh minus 31 TWh) indien het advies van GTS overgenomen wordt. Hierover is echter nog geen besluit genomen.

Onzekerheden

De analyse is gebaseerd op een aantal planningsuitgangspunten. Er kunnen zowel mee- als tegenvallers optreden in deze planningsuitgangspunten (zie ook bijlage 1). Zo wordt er rekening gehouden met volledige benutting van de twee bestaande Nederlandse LNG-terminals: Gate terminal en EemsEnergyTerminal zijn voor de huidige importcapaciteit meegenomen. Indien de terminals niet 100% van de tijd opereren, zal het benodigde volume om de vraag-aanbodbalans te herstellen, stijgen. Om de terminals optimaal te kunnen gebruiken (c.q. 100% van de tijd te kunnen laten opereren) is voldoende gasopslagcapaciteit noodzakelijk zodat de volledige LNG-importcapaciteit ook in de zomer, als de gasvraag laag is, benut kan worden. Het geïmporteerde volume zal in de zomer eerst opgeslagen moeten worden in de gasopslagen om vervolgens in de winter ingezet te kunnen worden. In de winter, als de vraag aanzienlijk hoger is, is import van LNG én inzet van gasopslagen nodig.

Een belangrijke variabele in de analyse is de ontwikkeling van H-gas export naar Duitsland. In Duitsland zijn de eerste LNG-initiatieven inmiddels operationeel en wordt de LNG-importcapaciteit uitgebreid tot ruim 370 TWh (zie bijlage 2). De graduele ontwikkeling van LNG-importcapaciteit in Duitsland kan in toenemende mate de momenteel hoge export van H-gas vanuit Nederland naar Duitsland beïnvloeden. Om rekening te houden met de eventuele vermindering van de H-gasexportstroom naar Duitsland, is een scenario doorgerekend met 50 TWh minder export (in de grafiek: gemiddeld jaar KEV/Taskforce, 50 TWh minder export Duitsland). Uitgangspunt is hierbij dat deze 50 TWh additioneel in Nederland beschikbaar zal zijn en er dus geen sprake is van minder levering van LNG naar Nederland. In dit scenario zou het benodigde volume in een gemiddeld jaar dalen naar ongeveer 40 TWh in gasjaar 2023/2024.

Gezien alle onzekerheden met betrekking tot toekomstige ontwikkelingen bevelen wij aan om in ieder geval een bandbreedte van +/- 10 TWh op de uitkomsten van deze analyse te hanteren.

Aandachtspunten

Bovenstaande analyse geeft inzicht in het minimaal benodigde additionele volume om de vraag-aanbodbalans te bereiken. Indien de importcapaciteit gelijkgesteld wordt aan dit minimale volumeniveau, kunnen eventuele tegenvallers (bijvoorbeeld in de beschikbaarheid van bronnen) niet worden opgevangen. Daarnaast is ook om concurrentie tussen verschillende aanbieders te bevorderen, een zekere mate van keuzevrijheid nodig.

Graag merken wij op dat naast importterminal- en gastransportcapaciteit, ook de beschikbaarheid van voldoende LNG belangrijk is. De breed gedragen mening van LNG-experts (onder andere IGU, IEA, ENTSOG) is dat de wereldwijde vraag naar LNG de komende jaren (circa tot gasjaar 2025/2026) het aanbod overstijgt⁶. Ook binnen Europa zal LNG tot op zekere hoogte naar de markt met de hoogste prijs gaan.

⁶ Indien Russisch LNG niet meer naar Europa geïmporteerd zou worden, zal er sprake zijn van een minder efficiënte transportlogistiek in de keten. Russisch LNG zal in markten afgenomen worden die verder van de productielocaties liggen.

Gasunie Transport Services B.V.

Datum: 20 februari 2023

Ons kenmerk: L 23.0095

Onderwerp: Bijdrage van additionele LNG-import aan een gezonde vraag-aanbod-volume balans

Samenvattend

Uit de analyse blijkt dat er met name de komende jaren sprake is van een significant volumetekort. Realisatie van additionele LNG-importcapaciteit in Noordwest-Europa is, naast vraagreductie door verduurzaming, nodig om een gezonde vraag-aanbod-volume balans te herstellen.

Additionele importcapaciteit is tevens nodig om eventuele tegenvallers in het aanbod op te vangen en meer keuzevrijheid tussen aanbieders mogelijk te maken, hetgeen de marktwerking bevordert.

Wij adviseren om potentiële LNG-projecten te steunen en in het bijzonder projecten met een korte implementatietijd, omdat de grootste uitdaging in de komende jaren ligt. Tevens adviseren wij om daarbij oog te houden voor de voortgang van LNG-initiatieven in omringende landen, omdat de Nederlandse gasmarkt niet in isolement kan worden gezien.

Algemeen Directeur

Bijlagen

Bijlage 1: Uitgangspunten en onzekerheden

Voor een uitgebreide omschrijving van het model en de onzekerheden verwijzen wij naar ons 'Advies benodigde Groningencapaciteiten en -volumes ten behoeve van leveringszekerheid voor gasjaar 2023/2024'⁷.

Vraag:

- De vraag van de laagcalorische gasmarkt (binnenland en export naar Frankrijk, België en Duitsland) is sterk temperatuurgerelateerd. In een koud jaar is de vraag naar gas aanzienlijk groter dan in een gemiddeld en warm jaar. De afgelopen jaren is de export reeds sterk gedaald en de daling zal de komende jaren volgens de gemaakte afspraken doorzetten. Dit is ook de reden van de sterke daling van gasjaar 2023/24 naar gasjaar 2024/25, zie bijlage 3.
- De vraag van de Nederlandse industrie is (bijna) onafhankelijk van het weer. De Nederlandse industrie bleek het afgelopen jaar wel zeer gevoelig voor prijsstijgingen.
- Export van H-gas naar het buitenland is gedreven door de nieuw ontstane schaarste van gas. De beschikbare transportcapaciteit wordt momenteel maximaal ingezet om gas te transporteren van de LNG terminals in het Westen (VK, België, Nederland) naar de markten waar het Russische gas moet worden vervangen (onder andere Duitsland, Tsjechië, Oostenrijk). Nederland exporteert momenteel ongeveer 200 TWh (20 miljard m³) hoogcalorisch gas op jaarbasis naar Duitsland. Dit is grotendeels gas dat door partijen via de LNG-terminals EET en Gate naar Nederland en vervolgens verder naar Duitsland gaat voor de Duitse markt en export naar Oostenrijk en Tsjechië. Voor gasjaar 2023/2024 is het aannemelijk dat deze situatie aanhoudt, maar wij hebben ook een scenario berekend waarin de export met ongeveer 50 TWh daalt omdat Duitse terminals meer leveren zonder dat er sprake is van minder LNG-levering aan Nederland. Op langere termijn is het aannemelijk dat de export van Nederland naar Duitsland zal dalen; dit is de verwachting volgens de scenario's van het Duitse Netzwerkentwicklungsplan⁸.

Aanbod:

- De binnenlandse productie is op basis van de opgave die door producenten gemaakt wordt goed te voorspellen.
- Import van gas uit het buitenland dat via pijpleidingen naar Nederland komt, wordt verondersteld in lijn te zijn met de flows sinds het wegvallen van Russisch gas. Zoals boven weergegeven kunnen de nieuwe LNG-initiatieven de import- en exportflows beïnvloeden. Als er sprake is van verandering, zal deze naar verwachting positief zijn, omdat meer LNG-terminals de mogelijkheid bieden om meer gas naar Noordwest-Europa te brengen.
- Import van gas via de bestaande Nederlandse LNG terminals wordt verondersteld maximaal te zijn op basis van de nu bestaande capaciteit. Met nieuwe terminals in Nederland wordt pas rekening gehouden op het moment dat een finaal investeringsbesluit genomen is.

⁷ <https://www.gasunietransportservices.nl/gasmarkt/marktontwikkelingen/advies-winning-groningen-veld>

⁸ Zelfs in het scenario met focus op import vanuit Europese buurlanden daalt de benutting van grenscapaciteit. https://fnb-gas.de/wp-content/uploads/2021/10/2023_01_24_Konsultationsworkshop-NEP-2022_BNetzA.pdf

Gasunie Transport Services B.V.

Datum: 20 februari 2023

Ons kenmerk: L 23.0095

Onderwerp: Bijdrage van additionele LNG-import aan een gezonde vraag-aanbod-volumebalans

- Indien alle nu in Europa beoogde (uitbreidingen van) terminals gerealiseerd worden is er voldoende terminalcapaciteit beschikbaar om het wegvallende Russische aanbod te vervangen. Zowel voor de import van gas via de reeds bestaande LNG-terminals in Nederland (EET en Gate terminal) als ook voor nieuwe LNG-initiatieven en import van gas dat via België en het Verenigd Koninkrijk naar Nederland komt, geldt echter dat de beschikbaarheid van voldoende LNG op de wereldmarkt en LNG-schepen om het LNG naar Europa te brengen een vereiste is.
- Het Groningenveld is in de berekeningen voor de advisering meegenomen als sluitpost. Vanuit het perspectief van de beleidsdoelstelling om de productie uit het Groningenveld te stoppen, is het wenselijk dit volume en de benodigde capaciteit zo snel als mogelijk door alternatieven te vervangen. Vanuit het perspectief van marktpartijen zal de minimumflow echter gezien worden als concurrentie; de flow wordt sowieso geproduceerd. In de volumebalans die in deze brief getoond wordt is de minimum flow niet in mindering gebracht van het volume dat nodig is om een gezonde vraag-aanbodbalans te hebben.
- Seizoensopslagen zijn essentieel om het aanbod van LNG-terminals maximaal te kunnen benutten. De vraag naar gas is in de winter groter dan in de zomer. Om een LNG-terminal volledig te kunnen benutten is de opslag van gas in de zomer nodig.

Bijlage 2: Overzicht van LNG-initiatieven in Duitsland, België en Noord-Frankrijk

Bcm/a = miljard m³ (N)/jaar

Duitsland

Bron: Bundesministerium für Wirtschaft und Klima⁹, tenzij anders aangegeven.

- **2023: 13 bcm/a**
 - o circa 8,5 bcm/a door de dan beschikbare capaciteit van de 5 "staats FSRU's"
 - o Lubmin¹⁰ circa 4,5 bcm/a.
- **2024: 29,5 bcm/a**
 - o circa 25 bcm/a; alle 5 "staats FSRU's" operationeel
 - o Lubmin circa 4,5 bcm/a
- **2025: 29,5 bcm/a**
- **2026: 38 bcm/a**
 - o Circa 20 bcm/a; 4 "staats FSRU's"
 - o Lubmin circa 4,5 bcm/a
 - o Stade¹¹ 13,3 bcm/a

We gaan ervan uit dat deze vaste terminal in de plaats komt van één van de "staats FSRU's"; ook de beoogde vaste terminal in Brunsbüttel zal vanaf inbedrijfname één van de "staats FSRU's" gaan vervangen.

Daarnaast heeft Deutsche ReGas plannen om de terminal in Lubmin van 4,5 bcm/a in fase II te vergroten naar 11,5 bcm/a vanaf december 2023 en vanaf zomer 2024 tot 13,5 bcm/a¹² en zal German LNG in Brunsbüttel naar 8 bcm/a gaan en het FSRU vervangen.

België

Bron: GIE¹³

- 2023: Zeebrugge 11,4 bcm/a
- 2024: Zeebrugge 15,3 bcm/a (+3,9 bcm)
- 2025: Zeebrugge 15,3 bcm/a
- 2026: Zeebrugge 17,1 bcm/a (+1, 8 bcm)

Noord-Frankrijk

Bron: GIE¹⁴

- 2023-2026: Duinkerken 13 bcm/a

Op dit moment is de West-Oost transportcapaciteit in België een knelpunt. Deze verbinding is cruciaal om gas van de Belgische LNG-terminal in Zeebrugge en de LNG-terminal in Duinkerken naar Duitsland te transporteren. Fluxys heeft plannen om deze capaciteit te vergroten.

⁹ <https://www.bmwk.de/Redaktion/DE/Pressemitteilungen/2022/12/20221217-erstes-deutsches-flussigerdgas-terminal-eroffnet-am-standort-wilhelmshaven.html>

¹⁰ https://deutsche-regas.de/wp-content/uploads/2023/01/Deutsche_ReGas_Presseinfo_Eroeffnung-LNG-Terminal-Deutsche-Ostsee_2023-01-14.pdf

¹¹ <https://www.hanseatic-energy-hub.de/news/detail/vorzeitiger-massnahmenbeginn-fuer-lng-anleger-in-stade/>

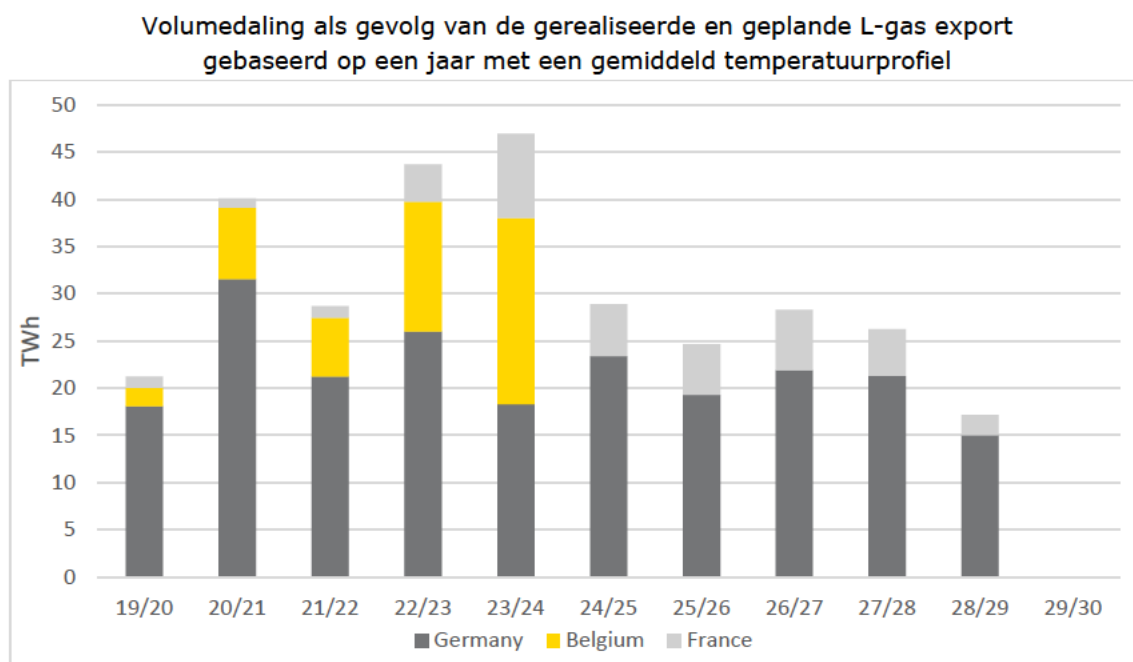
¹² <https://deutsche-regas.de/>

¹³ <https://www.gie.eu/publications/maps/gie-lng-map/>

¹⁴ <https://www.gie.eu/publications/maps/gie-lng-map/>

Bijlage 3: Volumedaling als gevolg van de afnemende L-gas export

Bron: Taskforce Monitoring L-gas market Conversion (publicatie beoogd februari 2023)

Figuur 2: Volumedaling als gevolg van de gerealiseerde en geplande afbouw van de L-gas export, gebaseerd op gemiddelde temperaturen.